

## FIGYELŐ

**Új magyar irodalmi lexikon.**• Lexikon-kiadásunknak a rendszerváltást követő években bekövetkezett fellendülése bizonyára szoros összefüggésben van azzal, hogy lexikont csak a szellemi szabadság megléte esetén és nem irányított, egyoldalú kultúrpolitika idején lehet létrehozni. Az új kiadványok közül kulturális szempontból különösen kiemelkedik az *Új magyar irodalmi lexikon*. Már csak azért is nagy elvárás volt irányában, mert az előző *Magyar irodalmi lexikon* megjelenése óta három évtized múlt el, a maga számos változásával és gyarapodásával. Nem is beszélve arról, hogy e kiadás már megjelenésekor magán viselte a hatvanas évek ideológiai és politikai jellegű korlátait.

Talán a fokozott várakozás is hozzájárult ahhoz, hogy az *ÚMIL* megjelenését követő első visszhang mégis inkább csalódottságot és elégedetlenséget fejezett ki. De valószínűleg még nagyobb szerepet kapott a sajtó kedvezőtlen fogadtatásánál – a jogos kifogások mellett – az a körülmény is, hogy sokan főleg szubjektív szempontból bírálták a köteteket. Persze részben hasonló fogadtatásban részesült annak idején a *Magyar irodalmi lexikon* is mindazok részéről, akik kevesellték a róluk írt cikkek terjedelmét, vagy sokallták a vetélytársaikról szóló szócikküket. Bizonyára ez így lesz a következő lexikonok megjelenésekor is.

Mi nem kívánunk e társadalomszociológiai és társadalompszichológiai szempontból pedig érdekes elemzésekre alkalmat nyújtó kérdéssel foglalkozni. Folyóiratunk profiljának megfelelően sokkal inkább azt szeretnénk megvizsgálni, hogy az *ÚMIL*-ban megjelent könyv- és sajtótörténeti jellegű szócikkek mennyire alkalmasak arra, hogy a kutatást és az e téren való tájékozódást szolgálják.

Mindenekelőtt örömmel kell megállapítani, hogy a lexikon tisztességes helyet biztosított e témának, ami korábban nem mindig volt jellemző hasonló kézikönyvekben. Bizonyára e területeknek az irodalommal és az irodalmi élettel való szoros kapcsolata általánosabban elfogadottá vált, nem beszélve e diszciplínák kutatása terén az utóbbi évtizedekben elért eredmények gazdagságáról.

Jól megmutatkozik ez pl. az *ÚMIL* nyomdászattörténeti jellegű cikkeiben, melyek számos új adattal és összefüggéssel ismertetik meg a kötetek használóit. Ezek jó része éppen a legutóbbi idők könyv- és nyomdatörténeti, valamint bibliográfiai kutatásai során került elő, és e szócikkek írói e témák legjobb ismerőiből kerültek ki. Az elmondottak főleg azokra a cikkekre vonatkoznak, amelyek a 18. század végéig bezárólag, a korábbi századok nyomdászataival foglalkoznak. A 19–20. századbeli hasonló témájú cikkek már joggal válogatnak, de egyszerűen azt is tükrözik, hogy e korszak kutatása a régiekkel szemben e téren háttérbe szorult. Ezért találhatók e részben helyenként egyenetlenségek, pontatlanságok, különösen a legújabb kiadók kötetbe való felvétele terén.

\* *Új magyar irodalmi lexikon. I–III.* Főszerk. PÉTER László. Bp. 1994. Akadémiai Kiadó.

A hazai nyomdászat és könyvkiadás mellett a magyarországi időszaki sajtó is reális arányú helyet kapott a lexikonban. Az első lapoktól kezdve napjainkig megtalálhatók a legjellegzetesebb újságok és folyóiratok. Ezeknél is megfigyelhető, hogy a korábbi téves adatok, megállapítások korrigálást nyertek, és szintén tartalmazzák kivonatossan azokat a legfontosabb eredményeket, melyeket a magyar sajtótörténeti kutatás az utóbbi időkben elért. A közölt bibliográfiai hivatkozások, melyek között — főként a nyomdászattörténeti cikkeknel — sokszor a szomszéd országok kutatóinak publikációi is megtalálhatók, jó eligazítást adnak a kutatáshoz.

Természetesen — főként a sajtóval kapcsolatban — rábukkanhatunk hiányokra is. Így pl. Bajcsy Zsilinszky Endre lapjai közül éppen a demokratikus *Szabadság* és az ellenzéki *Független Magyarország* hiányzik, de maga Bajcsy Zsilinszky Endre neve sem található a lexikonban! Sajnálatos módon az 1945 előtti évek másik jelentős náci-ellenes lapja, a *Magyar Nemzet* is mostoha elbírálásban részesült, mindössze két sort kapott. A szerkesztési zavarokra vet fényt, hogy e sorok írójától a lap 1945 utáni adatainak leírását kérték azzal, hogy más írja meg az 1938–1945 közötti időszak szócikkét, s a kettőt majd egyesítik. Ez lett belőle... De sajnálatos módon hiányzik a *Magyar Nemzet* e hősi korszakának oly neves szerkesztője is a lexikonból, mint Barankovics István, aki pedig 1945 után (a szintén hiányzó) ellenzéki *Hazánk* című hetilapot is szerkesztette, amelybe pedig írók, irodalomtörténészek is írtak. De nincs meg a két háború közötti időszak két jellegzetes sajtó-trösztjének, a jobboldali Stadium-nak és a katolikus Központi Sajtó Vállalatnak (KSV) sem a neve. Nem menthető a jelenleg legnagyobb példányszámban megjelenő napilapnak, a *Népszabadságnak* a hiánya sem.

Örvendetes, hogy a lexikonban a nagyobb könyvtárak is helyet kaptak, sőt gyakran még az olyan magángyűjtemények is, melyekről már csak jegyzékek maradtak fenn. A jelentős irodalmi értékekkel rendelkező egyházi gyűjtemények közül is több megtalálható a lexikonban, de sajnos: még több hiányzik! Az egyenetlenség és átgondolatlanság e területen a legnagyobb az általunk számbavett témák közül. Megtalálhatók a kötetben a Ráday Könyvtár, az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár és — az Eszterházy Károlyról szóló cikkben — az Egri Líceumi Könyvtár adatai. Ugyanakkor indokolatlanul hiányzik a régi és újabb magyar irodalmi értékekben oly gazdag másik három református könyvtár: a debreceni, a sárospataki és a pápai kollégium könyvtára. Szintén hiányzik — a különösen középkori kódexekben és ősnymtatványokban gazdag — többi nagy katolikus egyházi gyűjtemény, a Győri Egyházmegyei Könyvtár, a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár, a Kegyesrendi Központi Könyvtár és a pannonhalmi Bencés Apátsági Könyvtár (az 1063-as könyvtári jegyzékéről van címszó!), a székesfehérvári Püspöki Könyvtár, a szombathelyi Egyházmegyei Könyvtár, és a veszprémi Püspöki Könyvtár leírása. De nem szerepel a lexikonban a hebraisztikai, illetve a délszláv irodalom terén oly gazdag Országos Rabbiképző Intézet Könyvtára, és a Budai Görögkeleti Szerb Egyházi Főhatóság Könyvtára sem. Téves az a megállapítás a Klimó Könyvtárral kapcsolatban, hogy ez a pécsi egyetemi könyvtár műemléki gyűjteménye, mert valójában egyházi tulajdonban van, és letétként található a pécsi egyetemi könyvtárban.

Végezetül bizonyos — ezúttal már a könyv- és sajtótörténeti témákon túli — egyenetlenségekre szeretnénk rámutatni. Az *ÚMIL* többségében személyekről szóló szócikkeket tartalmaz. A szerkesztők láthatólag tudatosan kerülték azokat az összefoglaló jellegű szócikkeket megírását, amelyek pedig egy-egy területről bizonyos vázlatos áttekintést nyújthattak volna. Ugyanakkor viszont számos olyan szócikk is készült — túlnyomórészt a régi magyar irodalom keretén belül — , amelyek nyelvemlékeket, énekeskönyveket, históriás énekeket, régi magyar drámai emlékeket, kódexeket és röpiratokat ismertettek. Ezeknek felvétele a lexikonba nem vitatható, legfeljebb a használókról nehéz elképzelni, hogy mindegyiket éppen ezen a címen fogják valaha is keresni. (Pl. egy 1625-ös református kézirat predikációs gyűjtemény a „Consecratio templi novi” címszónál szerepel).

Nem ezeknek a tárgyi jellegű szócikkeknek a létét kifogásoljuk tehát, hanem ellenkezőleg: azt tartjuk sajnálatosnak, hogy ezek túlnyomórésztben csak a régebbi századokkal kapcsolatban

fordulnak elő; 19–20. századi irodalmunkkal kapcsolatban csak elvétve találunk hasonlóakat. Ezek számát jócskán lehetett volna növelni, mint ahogy helyet lehetett volna biztosítani a jelentősebb 18. századi röpiratoknak is. Nem ártott volna olyan szócikkeket is bevenni a lexikonba, mint pl. — saját témánkon belül maradvá — ősnymtatvány, kódex, antikva, kalendárium, folyóirat stb. Ez nem csak a használati értékét növelte volna meg, hanem némileg ellensúlyozta volna az írói címszók oly mértékű túlsúlyát, ami a köteteket már csaknem az írói életrajzi lexikonokhoz tette hasonlóvá.

Az ÜMIL-ban található könyv- és sajtótörténeti anyagról összegezve megállapíthatjuk, hogy — különösen a 18–19. századig bezárólag — hasznos és pontos információt nyújtanak e témák iránt érdeklődőknek. Ennek bizonyára az a legfőbb magyarázata, hogy e szócikkek szerzői többnyire e témák kutatói és szakemberei voltak, akik vállalták is e feladatot. Mert sajnos — és erre a széles körű kritikai visszhang során alig történt utalás — más korok és témák szakemberei közül nem mindenki tette ezt: e műfajt sokan nagyvonalú „néger”-munkának, dehonosztaló feladatnak minősítették. Pedig a Benedek Marcell-féle 1927-ben kiadott *Irodalmi lexikon* színvonalát és sikerét éppen az biztosította, hogy szerzői között olyan nevek voltak, mint Alexander Bernát, Babits Mihály, Sárközi György, Szabolcsi Bence, Schöpflin Aladár és Szerb Antal. Igaz, hogy ez irodalmunk ezüstkorszakában volt.

KÓKAY GYÖRGY

**Magyarok a chicagói könyvművészetben.** Elégge ismert, hogy Moholy-Nagy László, miután németországi működése Hitler hatalomátvétele után lehetetlenné vált, emigrációba kényszerült. Több országot megjárva, 1938-ban Chicagóba érkezett s ott megalapította a School of Designt. Az új művészeti iskola, amelyet Új Bauhaus néven is említenek, amerikaszerzte új lendületbe hozta az alkalmazott műfajokat, és óriási tekintélyre tett szert az Újvilágban. Moholy-Nagy munkájában részt vettek az amerikai tervezőművészet jeles képviselői, de ott volt a magyar Kepes György is, a bostoni Massachusetts Institute of Technology későbbi jeles professzora. Moholy-Nagy korai halála után iskolája tovább működött Institute of Design néven az Illinois Institute of Technology keretében.

Kevesebben tudják, hogy a háborút követő években a magyar emigránsok egy másik csoportja, a könyvművészet terén kifejtett tevékenységével, szintén beírta a nevét a chicagói kulturális törekvések történetébe.

Az 1940-es években a chicagói betű- és könyvművészet vezető személyisége Robert Hunter Middleton volt. Egyedülálló pályafutása során egymaga huszonöt nyomdabetű-családot tervezett, magánsajtóján bibliofil nyomtatványokat nyomtatott, gyűjteményében Thomas Bewick eredeti fadúcait őrizte, és lenyomataikat több különleges kiadványban bocsátotta közre. Az elsők között volt, aki felismerte az 1940-ben oda érkezett Kner Albert rendkívüli tehetségét. Ismeretségük életre szóló barátsággá fejlődött. 1952-ben, három másik kollégájukkal társulva, megalapították az Apprentice House nevű bibliofil kiadói vállalkozást. Non-profit alapon kis példányszámú, kulturális és tanulmányi célú könyveket akartak kiadni.

Első kiadványuk Varró Margit *Design to Music* című munkája volt. Varró Margit, az akkor már nemzetközi hírű zongorista és főként pedagógus, 1938 óta Chicagóban élt. Könyve megjelenése idején, mint főiskolai tanár, hallgatóival a zene újszerű vizuális megjelenítésére végzett kísérleteket, bizonyára az Institute of Design szellemiségének hatására, hiszen ott is tanított. E kísérletekről számolt be a hallgatók rajzaival illusztrált kötetben.

Az Apprentice House másik kiadványa *Wood Engravings by Imre Reiner* címmel 1962-ben látott napvilágot. Ugyancsak magyar szerző alkotása: Imre Reiner, a Svájcba emigrált festő és grafikus negyvenöt fametszetű könyvillusztrációját foglalja magában. A könyvet akkor már csak Kner és Middleton, az alapítók két életben levő tagja jegyezte.

Varró Margit könyvének kolofonjában olvasható, hogy a kötést az 1949 óta szintén Chicagóban élő Kner Erzsébet készítette. Az ő nevét azonban mintegy három évtizeden át, visszavonulásáig, Chicago és a középnugat számos jeles bibliofil kiadványában olvashatjuk. Ő volt a könyvkötője a legjobb magánsajtóknak, valamint olyan neves bibliofil intézményeknek, mint a chicagói Caxton Club. Ő kötötte be, Kner Alberttel közös terve szerint, Middleton különleges portfólióit Bewick fametszeteiről.

Kner Erzsébet legjelesebb munkája a Newberry Library nevéhez fűződik. Még 1950–1951-ben majd két évi munkával restaurálta és újrakötötte a könyvtár mintegy negyven ősnymtatványát és 16. századi írásmintakönyveit. A könyvtár vezetői ezt ma is úttörő vállalkozásnak tartják. 1993-ban kiállított mutatták be a köteteket, s az együttesről Paul F. Gehl, a könyvtörténeti gyűjtemény kurátora részletes, illusztrált beszámolót közölt a *Magyar Grafika* 1994. évi 4. és 5. számában. Ugyanez Chicagóban angol nyelven is megjelent, a *Journal of the Guild of Bookworkers* 1995-ös évfolyamában.

Paul F. Gehl e cikkében többek között méltatja azt az úttörő szerepet, amit a háborút követő években az európai emigránsok – köztük a magyarok – a chicagói művészeti életben betöltöttek, magukkal hozva „nemcsak a több évszázados mesterségbeli hagyományokat, hanem a kontinentális európai modernizmus iránti érzéket is”.

HAIMAN GYÖRGY

**Tibeti könyvek Budapesten.** Budapest mindig rejt meglepetéseket lakói számára. A városban kószálól gyakran bukkan számára még ismeretlen belső udvarokra, melyek átvészelve a korok viszontagságait, megőriztek valamit a város előéletéből. Az azonban, hogy egy másik világ előéletéből származó ereklyére bukkanjunk benne, a különleges érdekességek közé tartozik.

Van Budapesten egy könyvgyűjtemény, amely mind tartalmát, mind pedig formáját tekintve meglehetősen elüt a Magyarországon megszokott magánkönyvtárakétól. A gyűjtemény az egyik, Magyarországon bejegyzett buddhista egyháze, melynek hivatalos elnevezése Szangye Menlai Gedün, A Gyógyító Buddha Közössége. A gyűjtemény nem nagyságát tekintve tarthat számot érdeklődésre, hiszen a 2–3 ezer darabos példányszámú könyvtár kicsinek számít, hanem inkább tartalma jelent unikumot. Ezen könyvek között ugyanis tibeti orvosi munkák jelentik a fő érdekességet.

Első pillantásra talán szokatlannak tűnhet, hogyan kerül Magyarországra tibeti orvostudományi munka, s némi éllel azt is megkérdezhethetnénk, hogy minek. Érdemes azonban feleleveníteni a múlt század jelentős kutatójának, Kőrösi Csoma Sándornak nevét. Csoma, aki gyalogszerrel jutott el Tibet nyugati és déli széléig, maga végezte el a tibeti nyelv és irodalom, ezen belül az orvosi irodalom nagyvilággal való megismertetését. Ő volt, aki megalkotta az első tibeti–angol szótárt, az első nyelvtant, és számos cikke között szerepel a leghíresebb tibeti orvosi mű, a Négy Tantra ismertetése is. Mind a mai napig ez a mű szolgáltatja e távoli gyógyító rendszer alapját, míg a Tibeten kívüli világban a kutatók számára Csoma híradása fontos dokumentum ebben a témakörben. Tibetben azóta számos kommentárt írtak a Négy Tantrához, illusztrációs kötete is készült. Nemrég jelent meg magyarul kivonatos fordításának második kiadása, de teljes, magyarázatokkal ellátott fordítása és remélhetőleg az illusztrációs album-kötet is hamarosan megjelenik. A budapesti gyűjteményben mind a Négy Tantra, mind annak kommentárjai megtalálhatók. Százas nagyságrendű azonban ezeken kívül is a tibeti vagy mongol, továbbá ujjgur nyelvű orvostudományi munkák száma. A könyvek formája ún. póthi típusú, azaz a régi indiai pálmalevelekre írt könyvek formáját követi. Méretük általában 60 x 10 cm, azonban ennél kisebbek is vannak közöttük. A könyveket nem kötik be az Európában megszokott módon, hanem a kisebbeket vászonzólból illetve selyemből készült takaróba csavarják és zsineggel kötik át. A nagyobb méretű kötetek a vászon mellett alul és fölül még vékony deszkafedelelet is kapnak.

Az ottani kolostori könyvtárakban a polcokon a keskeny oldalukkal kifelé vannak elhelyezve, és rendszerint egy díszes selyem vagy vászoncímké jelöli tartalmukat. — Sajnos a budapesti könyvek megfelelő védőborítása anyagi eszközök hiánya folytán még nincs megoldva, remélhetőleg a közeljövőben valamely erre irányuló külső segítség megoldhatja mind ezt a problémát, mind pedig a katalógus elkészítésének feladatát. Pillanatnyilag a gyűjtemény kezelőjének fejében létezik csak katalógus, tehát amennyiben valaki kutatómunkát óhajt végezni e könyvek között, úgy egyelőre egyetlen személy memóriájára kell hagyatkoznia a számítógép memóriája — vagy akár a hagyományos kartotékrendszer helyett.

Lényeges tudnivaló a Tibetben készített könyvekről, hogy ezek a fanyomatok, azaz dúcról készített nyomtatott könyvek messze megelőzték Gutenberg nyomdáját. Figyelemre méltó, hogy a néhány kéziraton kívül történelmi öszvérek alkotják e munkák nagy részét. Az öszvér ebben az esetben azt jelentené, hogy noha a könyvet akár napjainkban is nyomtathatták, ahogy egy részével így is történt, azonban xylográfokról, azaz fanyomatokról lévén szó, legtöbbször nem lehet megállapítani a nyomtató fadúcok életkorát. Így történik meg az a furcsaság, hogy gyakran több évszázados, a középkorból származó dúcokról esetenként akár mai famentes papírra vagy csomagolópapírra készítenek az eredetivel külsőre teljesen megegyező könyveket. A nyomtatás idejére leggyakrabban a papír minőségéből lehet következtetni. Időnként 18–19. századi orosz papírmalmokban készült anyagot használnak, melyekben akár a vízjel is kivehető, néha pedig Kínában készült rizsalapú papírra nyomtattak.

A könyvnyomtatás, a szent szövegek sokszorosítása a tibeti — és az onnan a 14. században Mongóliába is átkerült — buddhizmusban szakrális cselekedetnek minősült, mely a szerzetesek jó karmáját volt hivatott fokozni. Így alakult ki az a helyzet, mely statisztikai érdekességet is jelent, a világon az egy főre jutó könyvek száma Tibetben a legmagasabb.

A Négy Tantra elnevezésű munka a 11. században vette föl mai formáját. Ekkor állította össze Gjutok Jontan Gonpo, a tibeti történelem leghíresebb orvosa. Nem lehetetlen, hogy az akkoriban készült nyomódúcok közül is létezik még számos példány, bár a budapesti gyűjtemény darabjai esetében nem valószínű, hogy ilyenekkel lenne dolgunk. Nem deríthető ki pontosan, mikor készülhettek az itteni könyvek dúcai, azonban talán többet meg lehetne tudni ezekről, ha a tibeti kolostori nyomdák dokumentumai kutathatókká válnának. Napjainkban is folyik a régi dúcokról történő nyomtatás, és a kulturális forradalomban a barbár eszmenélküliség által élegetett dúcot is pótolják az újra működő kolostorokban.

A buddhizmus mongóliai elterjedésével a tibeti orvostudomány is eljutott északra. Így e rendszer hatósugara egészen a Bajkál-tóig, a legészakibb mongol nép, a burjátok vidékéig terjed. A Burját Akadémia külön szekciója foglalkozik ennek az orvosi rendszernek a kutatásával. A mongol fővárosban a Tudományos Akadémia és az Egészségügyi Minisztérium közvetlen felügyelete alatt működik az a Hagyományos Gyógyászati Intézet, mely idén Magyarországra is küld oktatókat egy közösen végzendő kutatási programban való részvételre. A budapesti gyűjtemény is rendelkezésére áll majd a kutatásban részt venni kívánó szakembereknek.

Az új kutatások mind Tibetben, mind pedig Mongóliában szükségessé tették a régi művek új, könnyebben kezelhető, európai könyv formájában történő kiadását. A budapesti Szangye Menlai Gedün egyház könyvtára természetesen számos ilyen mai kiadású munkával is rendelkezik. Ezeknek a munkáknak nagy részét a tibeti Lhászában vagy az attól északra lévő kínai Kanszu tartományban, az ugyancsak Kínához tartozó Belső-Mongóliában avagy a volt Mongol Népköztársaság, másképpen Külső-Mongólia fővárosában, Ulánbátorban adták ki. Míg a tibeti munkák írása ma is ugyanaz a tibeti írás, amely a hetedik század óta szinte változatlan, a mongol nyelvű művek egy része a függőlegesen írt ún. ujjur — mongol írással, másik része a cirill írás egy módosított változatával készül. Megtalálható a gyűjteményben azonban néhány arab írásos, mai ujjur — török nyelvű orvosi könyv is.

Az elmúlt évtizedekben lassan megjelentek a tibeti — mongol orvosi irodalom nyugati nyelvű fordításai is. Főleg angol és orosz nyelven láttak napvilágot ilyen tárgyú kiadványok. A Kőrösi

Csoma Sándor és mások által is nagyhírűvé lett magyar orientalisztika azt sugallja, hogy nálunk is kibontakozzon egy olyan iskola, mely ezekkel, a keleten máig eredeti formájában megőrzött diagnosztikai és terápiás eljárások leírásával foglalkozik, természetesen az egész rendszer filozófiájának ismertetését véve alapul.

Természetesen a keleti orvosi rendszer csak a magvát alkotja a gyűjtőkörnek. Számos, eredetiben be nem szerezhető könyvről xerox-másolattal rendelkezünk az orvosi munkákon kívül a belső-ázsiai nyelvészet, történelem, irodalom és egyéb tárgykörökben. Amennyiben valaki Belső-Ázsia nyelveinek tanulmányozásához kívánja igénybe venni a gyűjteményt, kézikönyvként számos szótár is áll rendelkezésére. Ezek között olyan ritkaságok is fellelhetők, mint J. E. Kowalewski 1844-ben Kazanyban kiadott mongol–oros–francia szótára, mely tibeti és szanszkrit kiegészítéseket is tartalmaz és a mai napig a legjobb munka a klasszikus mongol nyelv tanulmányozásához vagy akár a Wu-ti, a mandzsu-kori ötnyelvű (mandzsu–tibeti–mongol–turki–kínai) tematikus szótár e századi kiadása, de rendelkezésére áll a helyben olvasók számára több tibeti, mongol és kínai értelmező szótár, vagy olyan kétnyelvű segédeszközök, mint mongol, tibeti, szanszkrit, kínai vagy sok egyéb keleti nyelv valamelyik európai nyelvvel párosított egy- vagy többkötetes példánya.

Mióta a gyűjtemény ismertté vált egyes orientalisták – főleg a leglelkesebbek, a diákok – némelyike előtt, előzetes egyeztetés alapján magángyűjteményként is nyílik lehetőség a helyben olvasásra. A cél természetesen az, hogy közgyűjteményként, jobban karbantartott, és valóban könyvtárnak nevezhető formát kaphasson, még többek számára elérhetően.

NAGY ZOLTÁN

**A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 1994. évi új külföldi beszerzései**  
(Könyvészet, könyvtári szakirodalom)

- Academic libraries in urban and metropolitan areas. A management handbook. Ed. by Gerard B. MCCABE. New York – Westport/Conn. – London, Greenwood Pr., (1992). XXV, 261 p. (The Greenwood library management collection.)
- Albanica. Tirane, (Duri), 1965–1987. (Biblioteka Kombëtare.) Vol. 1. Vepra te botuara. Ne shek. XVI–XVIII. Punar nga: A. COBA – Z. PRELA. 108,[2] p. 4 t. Vol. 2. Bibliografi e viteve 1800–1849. Perg. nga: Sphetim MEMA – Lindita BUBSI. 347 p. 8 t.
- The best in American and British fiction. Poetry, essays, literary, biography, bibliography and reference. Ed. by Fred KAPLAN. 13. ed. New York – London, Bowker, 1986. XXXII, 783 p. (The reader's adviser. A Layman's guide to literature 1.)
- The best in general reference literature, the social sciences, history, and the arts. Ed. by Paula T. KAUFMAN. 13. ed. New York – London, Bowker, 1986. XXXII, 780 p. (The reader's adviser. A Layman's guide to literature 3.)
- The best in the literature of science, technology, and medicine. Ed. by Paul T. DURBIN. 13. ed. New York – London, Bowker, 1988. XXXII, 725 p. (The reader's adviser. A Layman's guide to literature 5.)
- British national bibliography 1992. (Boston Spa, Wetherby), The British Library, (1993). Vol. 1. Classified sequence. V, 1129 p. Vol. 2. Indexes. [2], 1131–2569 p.
- British national bibliography 1993. (Boston Spa, Wetherby), The British Library, (1994). Vol. 1. Classified sequence. V, 1547 p. Vol. 2. Indexes. [2], 1549–3536 p.
- BRULJNS, R. A. C.: Status and image of the librarian. Report of a sample survey carried out in twelve countries. The Hague, NBLC, 1992. VIII, 55 p. Bibliogr.: p. 50–51.
- CIRINO, Paul John: The business of running a library. A handbook for public library di-

- rectors. Jefferson/N. C. – London, McFarland, (1991). VIII, 176 p.
- Cumulative book index. A world list of books in the English language 1993. Ed. by Nancy C. WONG. Assoc. ed. Donald M. CANNON. New York, The H. W. Wilson Co., 1994. Vol. 1. A – K. [8], 2285 p. Vol. 2. L – Z. [8], 2287–4630 p.
- Directory of Japanese scientific periodicals 1992. (Tokyo), National Diet library, (1993). Vol. 1. [10], 1977, [3] p. Vol. 2. (Indexes.) [2], 1980–2704, [2] p.
- Library of Congress, [Washington]. Subject headings. Prep. by the Cataloging Policy and Support Office, Collections Services. 17. ed. Washington/D. C., Library of Congress, 1994. Vol. 1. A – C. XXXVII, 1288 p. Vol. 2. D – J. [4], 1291–2635 p. Vol. 3. K – P. [4], 2637–4113 p. Vol. 4. Q – Z. [4], 4115–5584 p.
- A London bibliography of the social sciences. Compil. under the direction of B. M. HEADICAR – C. FULLER. Introd. by Sidney Webb. London, The London School of Economics and Political Science, 1931–. Reprint. Bad Feilnbach, Schmidt Periodicals, (London – New York, Mansell), 1975–1991. (Studies in economics and political science.) Vol. 1–5. (Holdings up to 1931.) 1991. XIV, 1130 p.; XI, 940 p.; XI, 1232 p.; XVI, 983 p.; XIII, 596 p. Vol. 6. Additions from 1931 to 1936. XIV, 1374 p. Vol. 7–9. 1936–1950. XI, 1043 p.; XI, 1054 p.; XI, 960 p. Vol. 10–11. 1950–1955. XI, 1099 p.; XI, 1120 p. Vol. 15–21. 1962–1968. [760] p.; [920] p.; [940] p.; [900] p.; [960] p.; [940] p.; [880] p. Vol. 22–28. 1969–1972. 639 p.; 650 p.; 650 p.; 650 p.; 649 p.; 649 p.; 340 p. Vol. 29–31. 1972–1973. 1975. 649 p.; 650 p.; 439 p. Vol. 32. 1974. London, Mansell, 1975. 451 p. Vol. 33. 1975. 1976. 408 p. Vol. 34. 1976. 1977. 447 p. Vol. 35. 1977. 1978. 390 p. Vol. 36. 1978. 1979. 405 p. Vol. 37. 1979. 1980. 389 p. Vol. 38. 1980. 1981. VII, 904 p. Vol. 39. 1981. 1982. VIII, 888 p. Vol. 40. 1982. 1983. VI, 809 p. Vol. 41. 1983. 1984. VI, 921 p. Vol. 42. 1984. 1985. IV, 1052 p. Vol. 43. 1985. 1986. 965 p. Vol. 44. 1986. 1987. VI, 1102 p. Vol. 45. 1987. 1988. [8], 1120 p. Vol. 46. 1988. (1989.) 850 p. Vol. 47. 24. suppl. 1989. (1990.) [6], 973 p.
- MAGRILL, Rose Mary – CORBIN, John: Acquisitions management and collection development in libraries. (1976.) 2. ed. Chicago – London, American Library Association, 1989. IX, 285 p.
- MEISTER, Charles W.: Chekhov criticism, 1880 through 1986. Jefferson/N. C. – London, MacFarland Co., (1988). X, 350 p. 1 t. Bibliogr.: p. 309–334.
- RATH, Frederick L., jr. – O'CONNELL, Merrillyn Rogers: Documentation of collections. Ed. by –. Nashville/Tennessee, American Association for State and Local History, (1979). XI, 218 p. (A bibliography on historical practices 4.)
- ROSENBERG, Kenyon C. – ELSBREE, John J.: Dictionary of library and educational technology. (1976.) 3. enlarg. ed. Englewood/Colorado, Libraries Unlimited, 1989. XI, 196 p.
- (SCHLOZ, Thomas): Sozialökologische Stadtforschung. (Red., Bearb.: – –.) (Stuttgart, IRB Verl., 1992.) 133 p. (IRB-Literaturauslese 3394.)
- (STOKLAS, Karlheinz): Vandalismus. (Red., Bearb.: – –.) (Stuttgart, IRB Verl., 1992.) 41 p. (IRB-Literaturauslese 3420.)
- Südosteuropa-Bibliographie. Bd 6/1. Rumänien 1971–1980. Bearb. v. Manfred STOY – Gerhard SEEWANN. München, Oldenbourg, 1992. XV, 664 p.
- Technology and society. A documentation of grey literature, 1987–1990. Ed. by Li-buše SVÁBOVÁ, Bettina SCHMEIKAL-FREY, Arnaud MARKS. Amsterdam – Oxford etc., North-Holland, 1992. [4], X, 201 p.
- WATTERS, Carolyn: Dictionary of information science and technology. Boston – San Diego etc., Academic Press – Harcourt Brace Jovanovich, (1992). VII, 300 p. Bibliogr.: p. 273–300.
- WYNAR, Christine Gehrt: Guide to reference books for school media centers. (1973.) 3. ed. Littleton/Colorado, Libraries Unlimited, 1986. XIV, 407 p.